

Matajur

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Lit. 25.

VIDEM, 1. - 15. AVGUSTA 1954.

ČREDNISTVO in UPRAVA via Mazzini, 10 - Videm - Udine

Leto V. — Štev. 94

Naročnina: letna 500.— lir, 6 mesečna 300.— lir.

Slovenski značaj naše dežele

Italijanski časopisi, ki se tiskajo v Videmu in ki prinašajo vesti iz celotne pokrajine, dajo zelo poredkoma in malo prostora v tem, ki prihajajo iz Terske in Nadiške doline ali iz Rezije. Zakaj?

Na to vprašanje je lahko odgovoriti. Ker tudi iz najnavadnejših dnevnih vesti lahko spoznamo neizpodobiten slovenski izvor imen in nimičkov vsega prebivalstva tega področja, ki je jezikovno in zemljepisno povezano s slovenskim ozemljem. Če v tem, kakor v številni drugih primerih močijo, delajo to iz strahu. To pa se ni dovoli. Kadar na noben način ne more mimo, uporablja ta tisk, ki služi najhujšemu in brezobzirnemu nacionalizmu, še drugačne metode. Gredo namreč celo tako daleč, da spreminja priimke s tem, da črko K nadomestijo s C in da opuščajo slovenski Č na koncu besede. Na ta način si domisljajo, da so uspeli v svoji potvorbi.

Zlobnost! Kakor če bi na ta način hoteli in mogli zbrisati vsako slovensko sled z naše zemlje! Ti ljudje se niti ne zavedajo kako se s tem osmešijo, ne samo v naši pokrajini, ampak po vsem svetu. V Beneški Sloveniji ni ničesar za skrivati in se ne more ničesar skriti. Tukajšnji prebivalci so vsi Slovenci in ne da bi navajali nagrobnne spomenike, stare listine in učene študije, ki so jih napravili o tem celo italijanski zgodovinarji, je predvsem jezik ki ga tukaj govorimo priča o etnični pripadnosti prebivalcev Beneške Slovenije. V teh krajih ovore po slovensko vsi, celo uslužni župani, ki hite izjavljati, da so čistokrvni Italijani. Tudi imen in priimkov ni mogoče menjati, ker se temu ljudstvu upira. Če bi tako ne bilo, bi jih fašizem, ki jim je hotel vrniti italijansko obliko, že spremenil.

Imena naših krajev in vasi imajo samo slovensko obliko in so samo v tej obliki poznani. Vsa gorenost raznih županstev ni uspela, da bi jih zbrisala ali spremenila. In kaj naj rečemo o napisih, ki so jih napravili po zidovih tisti otroci, ki obiskujejo italijanske šole. Njihovi kratki izreki povedo več od še tako dolgega članka: »Tu je slovenska zemlja!«

Če gremo v cerkev in poslušamo v kakšnem jeziku moli naše ljudstvo, tudi kadar je duhovnik Italijan in pridiga po italijansko, bomo slišali, da je ta jezik slovenski. Prav tako je iz zupnijskih registrov in krstnih knjig razvidno, kateri etnični skupini pripada to ljudstvo.

Resnice ni mogoče ne zatajiti, ne zakriti. Vsak dan bo postala bolj očita, ker je ljudstvo, ki tako hoče.

Tudi naši fantje, ki gredo na vojaški nabor in se predstavijo naborni komisiji, morajo tež izjaviti kakšen je jezik, ki ga govorijo doma in to pride potem navedeno pri njihovem ponisu med njihovimi osebnimi značilnostmi. Izjaviti kakšen jezik se govorji doma, ali ni to potrdilo, da se izjavljajo kot Slovenci?

Morda bo kdo rekel, da smo res slovenskega naporeka, ampak da je mišljenje našega prebivalstva italijansko. Na kakšen način naj bi bilo sovražno razpolo-

Ratifikacija EOS

Zunanjopolitična komisija pri rimskem parlamentu je preteklo soboto odobrila zakonski načrt za ratifikacijo pogodbe o Evropski obrambni skupnosti (CED) od strani Italije. Za ratifikacijo so glasovali člani vladne večine, proti njej pa sozialkomunisti, medtem ko se se monarhisti in MSI-jevi glasovanja vzdržali. Parlament bo razpravljal o ratifikaciji te pogodbe po poletnih počitnicah v drugi polovici septembra. V zvezi s tem vprašanjem bo rimska vlada postavila tudi vprašanje zaupnice.

Ceravno je občina prodajala poceni, je vseeno spravila v svojo občinsko bla-

ženje nasproti italijanstvu dokaz, da je kdo Slovenec? Taka trditev, ki dokazuje samo kako nižkotna je zlobnost nekaterih nacionalističnih krogov, je smešna. Kadar je kdo italijanski državljan, pa četudi pripada slovenski etnični skupini, je naravnno, da je lahko zvest državi v katere mejah živi. Da je to res, je naše ljudstvo dokazalo že večkrat v miru in v vojni. Toda dejstvo zvestobe državi se ne sme na noben način tolmatiti v tem smislu, kot da je to ljudstvo zatajilo svojo lastno narodnost, svoj materni jezik, ki je prvi in glavni dokaz o

njegovi etnični pripadnosti.

Tudi Francozi v Valdaost so prav toliko Italijani kot so Slovenci v Beneški Sloveniji. Kakor mi, so tudi oni zvesto služili Italiji. In vendar je njihova narodnost priznana in francoski jezik, ki ga govorje doma, se poučuje tudi na njihovih šolah, se uporablja po uradnih vseh odnosih javne uprave.

Njihov položaj italijanskih državljanov francoskega jezika se priznava tudi v posebnem statutu, kakršnega nam še vedno nočemo dati, čeprav nam je zagotovljen že v ustavi.

TIPANA

Tako so nam uničili gozdove

Kdor je hodil zadnja leta po gorski verigi Jalovčeve skupine in za njio ležeči gorski planjavi »Tazaoro« bo morda sam pri sebi dejal, čemu neki pišejo o gozdarstvu tega predela Beneške Slovenije, ko vendar tu ni nobenih gozdov. Res je, da kdor hodi danes po teh krajih ne vidi velikih gozdov in zato le težko verjame pripovedovanju domačinov, da so se tu nekdaj in sicer že prav do leta 1925 razprostirali mogočni bukovki gozdovi. Da bo čitaljem bolj jasno kako je prišlo do izsekavanja teh gozdov, je potrebno, da se ozremo za trenutek v zgodovino.

Se do preteklega stoletja so bila vsa

zemljišča last občine in so se imenovala v domaćem narečju »komunje«. Z avstrijsko cesarsko odredbo iz leta 1839, ki se je

pa v resnici izvedla še leta 1853, so tega zemljišča razdelili posameznim vasem in tako so vasi Tipana, Brezje, Prosnid, Platišča, Karnahta in Viskorša dobile vsaka svoj delež. Veliki gozd pa, ki se je razprostiral »Tazaoro« ni bil ves razširjen, kajti za vasi Brezje, Karnahta in Viskorša je bil preveč oddaljen, da bi ga mogle izkorisciati in zato je ta gozd ostal še nadalje last občine. Ta gozd je bila večmiliardna vrednost, saj je bil bukov gozd, kjer so rasle po večini mogočna stoletna drevesa. Ljudje so takrat računali, da je bilo na vsak hektar nad 400 debel od 50 do 80 cm premera, mladih dreves pa približno 3 tisoč na vsak hektar. Drevje je bilo zdravo in izsekavanje se tu ni nikdar vrnilo, vsaj najstarejši ljudje tega ne pomnijo. Bil je torej pravilno, da se izsekajo gozdove.

Leta so tekla, objubje so ostale objubljene, denar od izkušička za gozdove je pa polagoma skopnel. »Tazaoro« je ostalo le malo in to kar je ostalo fašističnim

gajno lepe denarice. Ta denar bi moral biti na razpolago za razna javna dela tistim vasem, ki ob času delitve zemljišč niso dobile svojega deleža. Pa ni bilo tako. Občina tega ni upoštevala in je potrošila denar za vse vasi v enaki meri, čeprav so Platišča, Tipana in Prosnid dobile svoj delež že pred mnogimi leti. Ljudstvo se je seveda uprla temu nepravilnemu ravnanju. Da bi pomirila razčlene občane, je občina seveda obljubljala, da bo napravila razna javna dela in da bo predvsem upoštevala potrebe vasi Viskorša, Karnahta in Brezje, ker so prišle ob delež, do katerega so imele pravico.

Prebivalstvo Viskorše, Karnahta in

Brezij, ki se danes nahaja v zelo slabem gospodarskem stanju, se zaveda vsak dan bolj ob koliko bogastvo jih je pripravila lastna občina. Če bi se omenjeni gozd izsekaval zmerneje, bi bilo še danes kaj sekati in tako bi tisti ljudje, ki morajo danes po svetu s trebuhom za kruhom, imeli delo doma.

Prebivalstvo Viskorše, Karnahta in

Brezij, ki se danes nahaja v zelo slabem

gospodarskem stanju, se zaveda vsak dan

bolj ob koliko bogastvo jih je pripravila lastna občina. Če bi se omenjeni gozd

izsekaval zmerneje, bi bilo še danes kaj

sekati in tako bi tisti ljudje, ki morajo

danes po svetu s trebuhom za kruhom,

imeli delo doma.

Prebivalstvo Viskorše, Karnahta in

Brezij, ki se danes nahaja v zelo slabem

gospodarskem stanju, se zaveda vsak dan

bolj ob koliko bogastvo jih je pripravila

lastna občina. Če bi se omenjeni gozd

izsekaval zmerneje, bi bilo še danes kaj

sekati in tako bi tisti ljudje, ki morajo

danes po svetu s trebuhom za kruhom,

imeli delo doma.

Prebivalstvo Viskorše, Karnahta in

Brezij, ki se danes nahaja v zelo slabem

gospodarskem stanju, se zaveda vsak dan

bolj ob koliko bogastvo jih je pripravila

lastna občina. Če bi se omenjeni gozd

izsekaval zmerneje, bi bilo še danes kaj

sekati in tako bi tisti ljudje, ki morajo

danes po svetu s trebuhom za kruhom,

imeli delo doma.

Prebivalstvo Viskorše, Karnahta in

Brezij, ki se danes nahaja v zelo slabem

gospodarskem stanju, se zaveda vsak dan

bolj ob koliko bogastvo jih je pripravila

lastna občina. Če bi se omenjeni gozd

izsekaval zmerneje, bi bilo še danes kaj

sekati in tako bi tisti ljudje, ki morajo

danes po svetu s trebuhom za kruhom,

imeli delo doma.

Prebivalstvo Viskorše, Karnahta in

Brezij, ki se danes nahaja v zelo slabem

gospodarskem stanju, se zaveda vsak dan

bolj ob koliko bogastvo jih je pripravila

lastna občina. Če bi se omenjeni gozd

izsekaval zmerneje, bi bilo še danes kaj

sekati in tako bi tisti ljudje, ki morajo

danes po svetu s trebuhom za kruhom,

imeli delo doma.

Prebivalstvo Viskorše, Karnahta in

Brezij, ki se danes nahaja v zelo slabem

gospodarskem stanju, se zaveda vsak dan

bolj ob koliko bogastvo jih je pripravila

lastna občina. Če bi se omenjeni gozd

izsekaval zmerneje, bi bilo še danes kaj

sekati in tako bi tisti ljudje, ki morajo

danes po svetu s trebuhom za kruhom,

imeli delo doma.

Prebivalstvo Viskorše, Karnahta in

Brezij, ki se danes nahaja v zelo slabem

gospodarskem stanju, se zaveda vsak dan

bolj ob koliko bogastvo jih je pripravila

lastna občina. Če bi se omenjeni gozd

izsekaval zmerneje, bi bilo še danes kaj

sekati in tako bi tisti ljudje, ki morajo

danes po svetu s trebuhom za kruhom,

imeli delo doma.

Prebivalstvo Viskorše, Karnahta in

Brezij, ki se danes nahaja v zelo slabem

gospodarskem stanju, se zaveda vsak dan

bolj ob koliko bogastvo jih je pripravila

lastna občina. Če bi se omenjeni gozd

izsekaval zmerneje, bi bilo še danes kaj

sekati in tako bi tisti ljudje, ki morajo

danes po svetu s trebuhom za kruhom,

imeli delo doma.

Prebivalstvo Viskorše, Karnahta in

Brezij, ki se danes nahaja v zelo slabem

gospodarskem stanju, se zaveda vsak dan

bolj ob koliko bogastvo jih je pripravila

lastna občina. Če bi se omenjeni gozd

izsekaval zmerneje, bi bilo še danes kaj

<p

REZIJA

KORITA — Kakor vsako leto, tako so tudi letos izvolili novega »žurarja«, ki bo skrbel za cerkvene potrebe v letu 1954-55. To je zelo star običaj in zato se ob tej priliki vrši tudi posebna ceremonija. Okrog starega »žurarja« se zberejo vsi vaščani in mu prinesejo nekaj živeža ali pa denarja, kar pač morejo dati. Dekleta, ki so praznično oblečena pa mu poklonijo hleb sira. Potem »žurar« pove koliko je v preteklem letu zbral denarja in ga izroči cerkveniku. Nato vzame srebrno škatljico s tobakom za njuhanje in jo izroči novemu »žurarju«. To škatljico tobaka bo nosil »žurar« s seboj, ko bo pobiral po vasi darove za cerkev in bo ponudil vsakomur ščepet tobaka.

To je zelo star rezijanski običaj in se vrši vsako leto prvo nedeljo v avgustu.

SMRTNA KOSA

V petek popoldne je umrl v videški bolnišnici po kratki bolezni dr. Fiorillo Pietro, star komaj 32 let. Pokojnik je bil zelo prijavljen po vsej rezijanski dolini, saj je ljudem storil mnogo dobrega. Zaljubo družini naše sožalje.

OKRADLI SO GA

V vročih dneh se počitek prileže in tudi spanec se rad loti človeka, posebno če je utrujen. Tako je pretekli teden zadrel pri neki mizi brusac Madotto Odorik iz Osojan, a medtem časom mu je nekdo izmakhnil iz žepa denarnico. Tako je opazil, da je okraden, je zadevo prijavil organom javne varnosti, ki so tatu v kratkem času izsledili in ga naznali zaradi kraje.

SV. LENART**UBILI SO DIVJEGA PRAŠIČA**

Že smo pisali, de so se ljetos parkazal u okuclici Sv. Lenarta divji prašiči, ki djelajo veliko škodo po pujočih kjer raste sjerak an krompir. Dugo so hodil naši louci na jago, a njeso anklu nič ušafal, čelegin so jim ljudje dobro povjedal kje tiste živali djelajo škodo. Pred dnevi pa se je posrečilo ustreliti 'dnega velikega prašiča našemu louskemu čuvaju Terlierku. Ubu ga je u okuclici Jajnika an je vagu več ku stu kil. Videu je še 'dnega drugega, a je uteku, kar je zaslišu streljanje.

Ljudje so zlo veseli, kar so videli tuo škodljivo živau martvo an upajo, de bojo imjeli sada usaj za nekaj časa mir pred tisto divjačino, ki qjela trkaj škode.

CJESTNA NESREČA

Preteklo soboto zjutraj se je ponesreču Bledič Gino iz Sv. Lenarta. Kar se je pejal s svojim motorjem damu, se je zatele blizu Šenčurja u furgon od impreze Albini, ki ga je šofirau 21 ljetni Simonetti Aristide. Pravijo, de je Simonetti, ki je vozil Blediču nasprnut, prekoračil cjesto an takuo se je zatelet vanj. Ponesrečenega so hitro pejal u špitau, kjer so zdraunki ugotovil, de ima zlomjeno desno nogo an se več drugih ran po telesu.

Na kraj nesreče je preca paršla cjest na policija, de je ugotovila, kduo je u resnicu uržuh te nesreče.

KOZICA — Po tolikem času, ki gradi koziski britof so sadá končno z delam par kraju. Začeli so ga graditi že pred dvemi leti. Devet dušic je že zapustilo ta svjet odkar so gradili ta britof. Dugo zarjes so z djelom vlačil napri. Naš prečastitljivi gospod upa, de meseca septembra na dan sv. Egidija bo napravu auguracijon. Tudi mi mislimo, de bo čas.

HRASTOVJE — U saboto 17. julija je za večno zatisnila oči naša prijavljena vaščanka 70 letna Obid Tonina. Bog ji daj večni mir in pokoj.

SKRUTOVO — U pandejak 26. julija je Terezija Gorjuj (Bulacova) po domače, dala na luč sveta adno lepo čičico, ki na čudo vseh ljudi na okoli ima že dva zoba. Novorojenčki želimo največ zdravja in sreče.

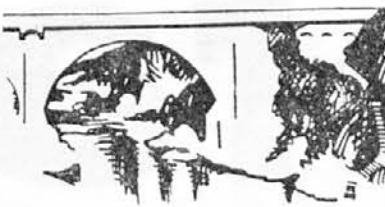
KRAVAR — Izvedeli smo žalostno novočico, de je umaru u Belgiji naš od vseh spoštovan vaščan Kualica Anton (Katerinu). Tudi rajnik Anton spadl med tiste ljudi, ki so zgubili svoje življenje, ko so služili košček kruha na juški zemji. Zapusča 4 sinove. Družini izrekamo naše sožalje, on pa naj u miru počiva na juški zemji.

GRMEK

U nedeo 25. julija smo imjeli praznik sv. Jakoba na našim kamunem.

Klošču je bju ples na kateri so paršli judje iz bližnjih an daljnih krajov. Organizatorji plesa so imjeli dosti dobič-

IZ NAŠIH VASI

ka tud zato, ker je paršlo dosti naših ljudi iz Belgije.

Cul smo novico, a ne vemo, če spada med resnico, da je prišlo pismo iz Rima s katerim imenujejo našega šindika za kavaljerja. Ce tuo je rjes mu častitomo in usega srca, ker smo ponosni, de u našim kamunem imamo človeka, ki spada med take varste.

SEUCE — U četartak 29. julija se je za večno ločil s tega sveta naš vaščan 61 letni Guš Vinčenc (Lukežinu). Naj mu večna luč sveti in u miru naj počiva.

PODBONESEC**Slaba sadna letina**

Kakor znano imamo u naši okuclici zlo ljepje sadounjake an po navad pardjelamo dosti sadja. Z izkupičkom si potle kumpimo sjerak an drug živež, de se moremo preživljati čez ljetu. Sadje je bilo nimar naš glauni pardjelek an če tegi ni se nam obeta slabo življenje. Ljetos bomo imjel zavoj dežja an tuče zlo malo sadja, ker je že u času cvetenja močno deževalo an so cvetovi prezguodaj odpadli. Breskev, katjerih par nas največ raste, je ljetos zlo malo. Usi se bojimo kakuš bomo ljetos pregnali ljetu. Prū bi bluo, de bi naše oblasti parpoznale veliko škodo, ki smo jo utarpel an nam pomagale na kajšno vižo, na primer s plačevanjem manjših dakov, ki so previsoki za naše uboge kmete.

Obmejni blok u Stupci

Ni dougo od tega, de so odperli u Predilu obmejni blok za iti u Jugoslavijo. Prū bi bluo, de bi odperli tud blok u Stupci, saj cesta, ki gre skuož našo dolino, peje naraunost u Predil an potle naprej u Trbiž an Avstrijo. Avstrije, ki hodijo u Italijo na izlet bi imjel krajsko pot, če bi šli po tej cesti.

Tuč bi zlo pomagalo tud našim vasem,

MOTIV IZ TANAMEJE v Gornji Terski dolini v neposredni bližini jugo-lovanske meje. To je ena izmed lepih izletniških točk, ki bi lahko privabljale turiste iz sosednjih pokrajin, če bi bile prometne in gostinske razmere bolje urejene.

DREKA**Naj nas njemajo za norca**

Ze pred zadnjimi votacioni je ministrstvo za javna dela (ministero dei lavori pubblici) odobrilo 24 milijonov lir za zgraditev ceste od Trinka do Trušnjega. 13 milijonov lir pa od Petanjela do Dobnjega. Na žalost pa moramo povediti, de tisti denar ni še paršu v roke tistim ljudem, ki bi muorali odpreti djele za zgraditev teh cest. Stuo an stuokrat smo se že obarnili do videmskih an domaćih oblasti. Prosili smo jih, de naj poskarbe za zgraditev teh cest, a do danas smo imjeli samo obljube, ne de bi sledila dejanja. Lepe an velike so obljube, kadar se bližajo votacioni, a malo je dobrout an djele, ki jih storijo za naš interes kadar jim z našimi glasovi preksaribimo parlamentarni stolič u Vidmu ali pa u Rimu. Kadar nucajo od nas naše glasove nam obljubljajo vse dobro brez nič slabega, kadar sprimejo od nas kar želete, imamo od njih vse slabo brez nič dobrega. »Imajo nas samo za norca«, pravijo judje iz omenjenih vasi. »Namesto, de bi nam poskarbeli za naše potrebe, poskarbe, de nam oblasti zvišajo дажila.«

Tardno verjemo an upamo, de oblasti ne bodo čakale novih votacioni, de bi začeli graditi te naše potrebne ceste, ker jih potrebujemo ne samo takrat, kadar demokristijanski deputati potrebujemo stolič u rimski parlament.

Dobili smo poštni urad

Končno je bila uslužana naša dolgotrajna prošnja an takuo smo dobili poštni urad u Pačahu. Tuč je za nas velikega pomjena, posebno u današnjih časih, ko

si stalno dopisujemo s svojci, ki živijo po svete. Do sadā smo imjeli najblžji poštni urad u Kiodiču, ki ga je oddaljen od Dreke 10 kilometrov. U Pačahu se ustanjuje tud autobus an zatuč se nam zdi, de so izbrali za poštni urad rjes pravi kraj. Trčamo se, de bomo ed zdaj naprej dobivali pošto buj u redu.

SMRT NAŠEGA ROJAKA U AMERIKI

U Clevelandu (Severna Amerika) je umru pred nekaj mesecu nek Medved Anton iz Prapotnice. Mož je še u Ameriko

pred dostimi leti an u tem času ni paršu nikul danu. Use svoje bogato premoženje, pravijo, de je zapustil sorodnikom. Naj mu bo lahká juška zemlja.

TRUŠNJE — U saboto 31. julija smo imjeli mladega noviča u naši vasi. Oženu se je triindvajsetletni Trušnjak Albin z 21 letno Trušnjak Marijo iz Arbide (Fufacovo) po domače. Poročila sta se v Barnasu. Mlademu paru želimo vse kar tudi ona dva želite.

DOBENJE — U četartak 22. julija se je rodila družini Šteficijovi edna lepa čičica. Okrstili so jo za Marijo. Mladi čičici želimo puno zdravja an sreče v življenju, ki ga ima pred sabo.

TIPANA**Tu Debeležu no muorejo se sami škuolo mantenati**

Judje uón z našega kumuna no ne boju vjervali, ki tu Debeležu, če no majou uojo mjeti škuolo, no muorejo Debeleži sami plačuvati fit od nje an maještro.

Debelež to je na uás, ki na má nih 20 hiš an na šteje nih 100 judi. Otruok to nje tekaj, ma to jih je rat oré lošti no škuolo. Ljetos te jih boli 11 use skop. Do dveh ljet od tega so Debeleži pošljali njih otroké škuoli tu Karnahito, vas tale, ki na je delč dobro uro hodá. Za otročice te boli tuč zlo težko, posebno tazime, kar te bi snježan kar te bi dež. Judje nje morli več jeti indavant itako, zak njih otroci so bě poduvarženi dosti perkujam, te parvi te bi te od zdravja, saj e več kuj kak otrok naredu cjele mjesce pasteje zavoj tega, ki e se jéou bou kar

e hodú škuoli. Šebeleži so nardili zatuč domando, zak na se jim tu vasi postavi škuola, ma na žalost jim nješo tega parpoznali, češ, ki tu Debeležu to nje rat otruok za no škuolo oré daržati. Manko mal, ki ve vjemó, ki te boli 11 otruok, zak to je nam znano, ki tu več krajah naše regioni, so oré postavili škuolo še za pet otruok. Debeleži so se potem ponudili, ki no če oni plačati no part Špež za škuolo uzdaržati, le bal no jim dali škuolo. Proveditorat iz Vidma e jim pod tjem pogojem odper škuolo. Takoviš, ljetos, fameje, ki so pošljale škuoli njih otroké so muorle plačati še po 5000 lir za usakega otroka an, a »turnov« so muorle plačuvati 1500 lir po mjesce fita za lokal, kjer so se otroci učili.

Tuč te točalo tu Debeležu, potem no pravijo naši poglavari, ki governo taljajo se močno interesá za naše uás an po žornjalah ve beremó, ki no špendujo desetine milijone lir po ljete za dati no ištrucion našim otrokom. Manko mal, ki judje no nješo več stupidi tej dan boli za jo kapiti kako so oku poganjani od naših governantov. Tu Debeležu ne vjemó, če no boju jeli še časi dan sam vot te judje, ki no storijo staršem plačati takoj veliko taso, zak no se njih otroci učili.

Ma prej, ki ve uzabimo, ve muoremo povjedati še no drugo. Tu Debeležu no njemajo ne fontane an po njih uás o teče karnajski akuedot, ki o daje uódo sedam kumunou od Farijula. Anjelé usaki človek o more sam se narditi dan utis kako smo tratani par nas. Kar te za dati ve muoremo simpri beti te parvi, drugačje četar sobeto vidati ežatorja oré po uratah penjorat to boho kravico, kar te za mjeti, smo simpri te zadnji. Naj se bi nas almankui Buoh usmilu, zak takole to vero ne morejeti več indavant.

PRIJELJENA REZIJANSKA OBRT JE BRUSAC, ki hodi od vasi do vasi in od dežele do dežele, ter popravlja dežneke, veže lonce in brusi nože. Včasih so rezijanski brusači hodili ne samo v Gornjo Soško dolino in na Koreško, ampak tudi po ostalih krajih Slovenije ter celo na Hrvaško, ter se na zimo vračali z zaslužkom domov.

SV. PETER SLOVENOV**Ukinitev autobusne proge Videm - Špeter**

Zadnjič smo pisali u našim listu, da bo s 26. lučem na novo postavljena autobusna proga Videm-Špeter, donas pa muorle povjedat, de so tisto progo ukinili še prej ko je začela djevolat. Objubili so, de bo proga postavljena pozneje, a niso se določili točnega datuma.

Ljudje so zlo nezadovoljni zavoj tega, posebno zatuč, ker so imjeli troš, de bo s postavljivo nove proge lahko parhaja la pošta u Špeter dvakrat na dan. Tuč je rjes prava sramota, ker Špeter je oddaljen od Cedada le 5 km, počita pa parhaja samo enkrat na dan an še tista pozno popadan. Speterske oblasti bi muorle intervenirati par višjih oblasteh, de ne bi predougo odlašale za gor postaviti tisto autobusno progo, ker ta je zarjes potrebnja.

PES MU JE REŠIU ŽIVLJENJE

Pretekli tjedan je mačko manjkalo, de ni postužtu Nadižu prof. Onofrio Vitiello, ki uči na Špertskega učiteljišča. Profesor se je še kopat u Nadižu, s sabo je imel tud svojega rasa. Ker ni znú dobro plavati an je zašč preveč delč, kjer je voda zlo globoka, bi ga tista sigurno odnesla, če ne bi na lajanje psa priteku na pomuč nek moč, ki ga je v velikim trudem rešiu. Če ne bi pes začeu lajat, bi kopalec pru sigurno utoru u valovih Nadiže.

U OKO SE JE RANIU

Venturini Benjamin iz Ažle se je par djeju raniu u cko. Sparva se mož ni dobiti brigu za tisto nesrečo, ki ga je doležela na njivi, šele kar je paršu danu je vidu, de mu je sjerku list oko močno roškodov. Muoru je iti h mjeđihu, ki ga je pošlu u videški špitau an tam se bo muoru zdraviti več časa.

GORJANI V ZAPADNI BENESKI SLOVENIJI

FOJDA**Djela ob reki Grivò**

Te dni so spek začeli z djelom ob uobi Grivò, ki so ga muorali ustaviti že več mesecu zavci dež. Tle no djelajo zaščitni nasip, de bo zadaržu vođo, kader naraste.

Pretekli tjedan, kar je dež močno liu je voda u kraju, kjer djelajo nasip, odnesla use opore. Z veliko težavo so rešili mašine s katrimi mješajo mauto, leseni materjal je bio skuaže ves odplavljene, le nekaj so ga rešili u vodi Ter.

Kar bo ta rečni nasip naret, bo u dolini nad Fojdo manj perikulja za poplave. Trčamo se, de bo djelo naretu de jeseni, kar bo začelo jesensko dežuje.

**PLODNO ŽIVLJENJE
GORIŠKEGA PISATELJA**

Franceta Bevka

Kdor količaj počna, slovensko literaturo ali bera slovenske zvesti in romane, mu prav gotovo ni neznamo ime France Bevk. Da ga pa boste bolje spoznali, in ljubili vam bomo dane na kratko podali njegov življejepis.

France Bevk se je rodil 17. septembra leta 1890. v Zakočji pri Cerknem. Njegovi starši so bili zelo revni. Oče, ki je bil po poklicu čevljar, je v mladih letih hodil po svetu za zasluskom, mati je padinarija pri premožnejših kmetih, da je mogla preživljati številno družino. Kot vsi bajtarski otroci, tako je tudi mal France moral zgodaj prisjeti za delo. Komaj je začel nositi hlačke, že je moral biti za pestunjo, posel kravo in pomagal materi pri delu. Najraje je hodil na pašo in o teh lepih dneh je napisal celo vrsto zvesti.

S sedmim letom je začel obiskovati vaško enorazrednico in ko mu je bilo štirinajst let ga je oče poslal v Kranj, da se izruči za prodajalca. Ta poklic pa ga ni veselil in zato se je že čez nekaj mesecov vrnil domov. Ker mu je ravno takrat umrla mati, je pomagal očetu pri gospodinjstvu. V svojih prostih urah se je začetek na podstrelje domače hiše in tam pisal svoje prve pesmi in povesti. Ko se je oče zopet poročil, je France odšel v šole. Začel je na učiteljski pripravnici v Podgori, odkoder je odšel na učiteljske v Koper in pozneje na učiteljske v Gorico.

Kot učiteljskičnik pa ni samo mnogo bral, ampak tudi mnogo pisal. Prispevke je poslužil skoraj vsem tedanjim listom in revijam. V tej dobi je dosegla vrhunc slovenska moderna in ni čudno, da je dokaj močno vplivala na novo generacijo, ki je priznavača njenega ceno in celo nevarno prehajala pod njen vpliv.

Pravo književno delo Franceta Bevka se je pričelo šele leta 1914, ko je objavil v »Domu in svetu« prve boljše pesmi, črtice in novele, med katere spadajo »Most samomorilcev«, »Grešniki« in »Anuška pred porotou«.

Po dovršenem zrelostrem iepiu na učiteljskičnik leta 1914 je nekaj let učiteljeval v Orehku in v Novakih pri Cerknem. Evropa je tedaj treptela v kravah krčih svetovne vojne. Gorje je pljušnilo tudi preko slovenske zemlje. France Bevk ni pomical kaj mu je storiti. Ostro je naperil pero proti vpijoči kritiki, se zavezal za človečanske pravice in obsojal vojno, a cenzura mu je plenila spise in slednjic je bil prijet in zaprt.

Da jim ne bi bil nevaren so ga odtrga

li od rodnih krajev in ga zavlekli v 97. tržaški pešpolk kot navadnega vojaka.

Kot tak je preromal krvavo pot preko slovenske zemlje od Trsta do Odese ob Črnomorju. Vsa krutost teh dni, vsa beda in trpljenje in v blato pogažena pravica in človečanstvo je opisana v črticah in novelah, ki jih je zbral po vojni v »Faraonu« in v »Rabljiha«.

Po zlomu Avstrije se je France Bevk vrnil v jeseni leta 1918. v domovino in se nastanil v Ljubljani. Začasno se je tudi posvetil časnikarstvu in sodeloval

PRIMORSKI PISATELJ
FRANCE BEVK

ništvo »Mladicev in nekaj časa urejeval tudi politično glasilo goriških Slovencev »Goriško stražo«. Da bi s satiro in ironijo bičal in smešil ravnanje s Slovenci v Italiji, je Bevk začel izdajati humoristično-satirični list »Čuk na palčku«, ki pa mu je kmalu zaradi ostrih pustič nakanpal štiri meseca zapora. Nadalje je bil razviliti »Narodne knjigarnice v Ježu« in dal tudi pobudo za osnovanje »Biblioteke za pouk in zabavou«.

V teh letih je Bevk zorel v povega in najplodovitejšega slovenskega pisatelja. Njegova dela so bila prava iskrena podoba človeka in zemlje, odkoder je pisatelj izšel. Bil je v svoji snovi bližu svojih ljudi, bodisi da jo je zajemal iz zgodovine ali pa iz soobnosti — v vseh njene.

Prebrisani vdovec

(Srbska narodna pripovedka)

Zivel je nekje vdovec, ki je imel tri členjene sinove. Sinovom ni bilo prav, da se jim oče v starosti ženi. Zato so veleni svojim ženam, naj lepo z očetom postopajo in naj mu dobro strežejo. Vsaka žena je svojemu možu trdila, da mu ona streže, ali v resnici ni bilo tako. Da bi siromak starec dokazal svojim sinovom, da je prisiljen se členiti in da mu snahe prav nič ne strežejo, si izriči tole zvičajo:

Nekega dne pokliče vse tri sinove v svojo sobo in jim reče:

»V tej sobi sem imel tri sto cekinov, zdaj pa jih ne najdem več. Ena vaših žen mi je ta denar ukradla, kajti sam dobro veste, da nihče drug ne prihaja v mojo sobo.«

Sinovi pokličejo tedaj žene in najstarejši vpraša svojo, ali je morda ona vzele očetov denar. Ona odvrne:

»Oče sem tudi stopila v sobo, je od tedaj že osem dni, naj na mestu oslepim, če to ni res!«

Nato se srednja zakolne, da sta pretekla že dva tedna, odkar je stopila v sobo. Najmlajša se prav tako zakolre, da

govih delih nastopa človek iz preprostih kmečkih in delavskih vrst, človek, katerega je ljudstvo spoznalo v sebi.

Leta 1933 so Bevka konfirnirali na otok Ventotene pri Neaplju. Fašistična policija bi bila rada podrla glavni steber. Očitali so mu protiitalijansko propagando, očitali so mu škodo, ki jo povzroča s svojimi spisi italijanski državi, češ da neti med tujeroci nestrpnost in neprijateljsko razpoloženje do Italije. Po dveh mesecih so ga izpustili, a kmalu nato je moral iti v internacijo. Po intervenciji raznih vplivnih ljudi so oblasti omogočile Bevku enomesecen dopust, a oblasti v Gorici so ni bilo pogodu in so ga ponovno vrgli v goriške zapore. Rešili so ga partizani 10. septembra 1943. Se isti dan se je odigraval v partizane.

Primorsko ljudstvo se je vzradostilo, ko je dobilo Bevka v svoje partizanske vrste. Narod mu je podebil častno mesto predsednika pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora. postal je glasnik narodne osvoboditve in glasnik človečanskih pravic vseh ljudi. Narod je globoko doumel, da lahko samo tistemu poveri častno vodstvo, ki se je v najtežih časih odzvedal vsem svojim osebnim koristim in ki mu je zvest ne samo v radošti, ampak tudi v borbi in trpljenju.

Ob petdesetletnici je France Bevk izjavil Alberta Široku: »Napisal sem toliko knjig, kot še noben slovenski pisatelj do zdaj! Napisal sem res kakih šestdeset knjig in imam že petdeset let, čutim pa, da sem še mlad in zdrav, pol moči in načrtov. Spisati moram sto knjig! Ko se to zgodii, tedaj odločim pero in bom počival.«

Tedaj jim oče reče:

»Tu je denar, ni mi zmanjkal. Hotel sem samo, da vaše žene same priznajo, da mi ne strežejo. Nate ta denar, za vas sem ga prihranil. Zdaj pač sami sprevidite, da sem prisiljen oženiti se.«

ni stopila v sobo že mesec dni.

Brez dvoma bo vsakogar zanimalo,

STRUPENA ŽENA

(Stara mersinska)

Lan' sem se ozenu,
magar b' se ne biu;
žena mene ku tuče,
sem še 'no malo žiu.

Kruha sem jo vprašu,
pa ona ga ne dá;
za láse me povlječe,
uón s híse me velječe.

Peč smo porunáli,
hvala bod' Bogu;
babu podkopáli,
juhuhu — juhuhuhu!

Bargeškev dol mi slječe,
s palco od zad' m' jih da;
vsega me zasječe,
sem speka kruha sit.

Foram se je podrú,
ne vjem ki b' začeu;
baba mi je umarla,
sem speka jest veselu.

tolkel.

Pred kakimi štiri sto leti sta živila dva brata Kozjaka, Marko in Peter.

Marko, starejši brat, mož blizu štiridesetih let, je bil gospodar rodovinskega gradu in nekaj drugih lastnih, ki so bile kozjaškega imena in lasti. Bil je mož zastaven po telesu, krepke roke pa tudi blagega srca — dobra duša. Ubogim kmetom ni bil noben graščak boljši oče ko Marko Kozjak. Ko je bil komaj otročja leta prerasel, ga je poslal oče na Nemško, da bi se izuril v tedanjem vedi, edino imenitni in veljavni — v orožju.

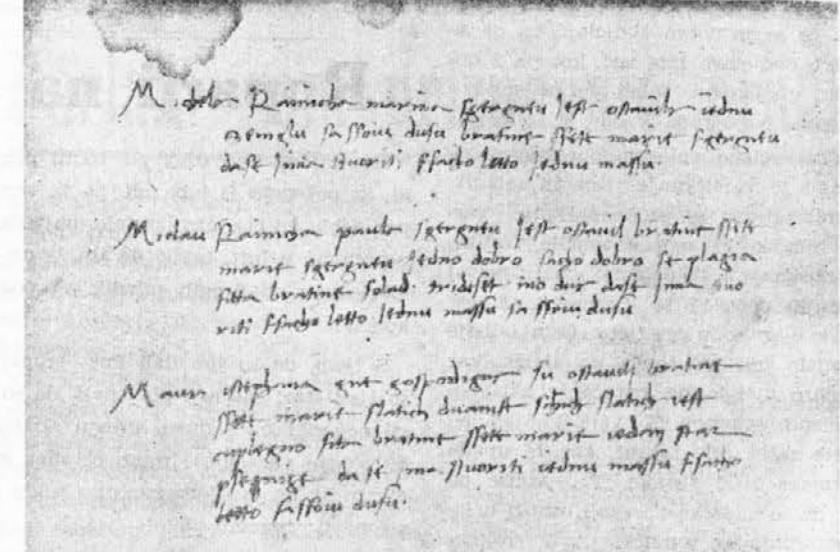
Mladenci se je večkrat skazal hrabrega junaka; v marsikaterem boju na tujem se je razvila gibčnost njegovega duha in telesa. In ko mu doma oče nanašla umrje in ga pokličeo na dom, da bi prevzel lastnijo po očetu, so ga odpustili s pohvalo iz cesarske vojske.

Doma so mladega viteza častili in ljubili vsi pošteni sosedje. Seznanil se je bil kmalu potem, ko je prišel na dom, s sosedovo devico, hčerjo Šumbregovo in jo tudi v zakon vzel. Toda bog mu ni dal dolge zakonske sreče: žena mu umrje že pri prvem porodu, zapustivši mu edinega sina — Jurija. Da bi se bil Marko Kozjak v drugič oženil, tega ni bilo mi-

kakšna je bila naša govorica približno pred pol tisočletjem. Zato prinašamo tukaj v fotografiskem posnetku slovensko pisanje iz Černeje (Cergue) — občina Nišim. Autor tega pisanja je notar Janez sin Nikolaja in ga je napisal leta 1497. V rokopisni knjižnici ustanovnih maš je ta odlomek na listu 8 v.

Ce ta odlomek prenesemo v današnji slovenski pravogis, bomo brali takole:

»Mihela rajnika Marina s Černjej je

ODLOMEK IZ ČERNEJSKEGA ROKOPISA, ki je nastal leta 1497 in spada med najstarejše dokumente slovenske govorice.

ščina sv. Marije v vasi Črneje si ni mogla dosti pomagati z latinski in italijanskimi zapiski v svojih knjigah zato je poiskala človeka, ki je te zapiske leta 1497 prestavljal v naš vsakdanji jezik — »lingua slabonica«. To je bil notar Johannes — »publicus notarius Johanes q. Nicolai.«

Nesrečo pa smo imeli, da se v času od prvih pisanih dokumentov in vse do 19. stoletja pri nas ni rodil mož, ki bi mogel dati pravo veljavno naši pisani besedi. A zato moramo še bolj občudovati naše ljudstvo, ki je znalo obvarovati pred močnim tujim pritiskom živo slovensko besedo.

Komaj 19. stoletje nam je prineslo vrsto kulturnih delavcev, ki so pričeli za pero in začeli zopet pisati tudi v našem slovenskem jeziku: pesnik Peter Podreka, A. Klodič, J. Vogrič, Blazutič, Skur Gorenjičak in drugi mlajši; nad vsemi se seveda dviga obveznost Ivana Trinka.

Brez dvoma bo vsakogar zanimalo,

ostavila jednu zemljo za svojo dušo bratine sfete Marije s Černjej da se jima stucruti še sko leto jednu mašu.

Miklavž rajnika Paula s Černjeju je ostavil bratine sfete Marije s Černjeju jeno dobro, za ko dobro se plača fita bratine sojat trideset in dva, da se jima stucruti še sko leto jednu mašu za svojo dušo.

Maur i Štefana, nje gospodinja, su ostavili bratine sfete Marije zlatih duanist, s kih zlatih je kupljeno fita bratine sfete Marije jedan star pšenice da se ima stucruti jednu mašu za svojo dušo.

Zajahaj osla, osla išči

(Makedonska narodna pripovedka)

Nekoč je neki drvar zbral deset mestnih oslov in se z njimi odpravil po drva. Ko je osle pognal pred sebe, jih je preštel — bilo jih je deset. Nato je enega zajahal, druge pa je vzel pred sebe in jih gnal dalje. Potem jih je zopet preštel, da bi videl, ali so vse. Štel je in štel, a naštel jih je samo devet, eden mu je manjši. (Ni mu prišlo na misel, da bi štel tudi tistega osla, ki ga je jezdil.)

Ubogi mož se je prestrašeno vprašal, kam mu je zginil osel, še preden je prišel na planino. Razjahal je, da bi ga poiskal. Ko je osla razjahal, iih je zopet preštel in bilo jih je natančno deset. Pomiril se je, ker se je osel našel.

Tako je storil še nekajkrat. Povpel se je na enega osla, jih preštel in jih naštel devet. Kadar je razjahal in jih preštel, pa jih je naštel deset. Nikakor se ni domisli, da bi štel tudi tistega osla, katerega je jezdil. Navsezadnjie se je vendarle domisli in si rekel: »Uf, osla zajahaj, osla išči!«

sliti; ljubil je rajno svojo ženo preveč, morda toličko bolj, ker jo je imel le malo časa. Torej si nameni posvetiti vso skrb in ljubezen le temu, da bi svojega sinčka Jurija, ki ga je živo spominjal na rajnko ženo, zredil za dobrega kristjana in dobrega državljanja.

Ves drugačen mož je bil njegov brat Peter Kozjak. — Ker je bil drugi sin, mlajši od Marka, ga je odmenil oče za duhovski stan. Bil je tudi slabje postave, za orožje čisto nesposoben. Že v mladih letih je bil potuhnjen, zvit in poreden; in ko mu je še mati uvela, starejši brat pa odšel na Nemško v vojno, se je izpridilo se tisto dobro v njem, kar ga je imel po naravi. Ker ga je oče odstavljal in se malo menil zanj, so ga odstavljal tudi drugi; celo posli so ga zametavali. Zato pa se mladi gospodi ni bližal nobenemu človeku; vsakega je sovražil, ker je menil, nekoliko res po pravici — da ga vse sovraži. Pečal se že kot otrok ni z ljubimi, le gosi je pregnal po očetovem dvoru in s palico pobijal živali. Tako se je navzelo mlado, zanemarjeno srce tudi neusmiljenosti. Kar pa se mlademu človeku vsadi, to pri starem obrodi.

Ne glede na nagnjenje in poklic, ne (Nadaljevanje na 4. strani)

JOSIP JURCIĆ:

1.

JURIJ KOZZJAK

SLOVENSKI JANICAR

Prvo poglavje

Gorje, kdor nima doma,
kdor ni nikjer sam svoj gospod.

S. Jenko

Bili so pri nas na Slovenskem nekaj drugi in drugačni časi. Ko bi bilo mogoče, da pride kdo naših dedov z onega sveta, bi težko spoznal spremenjenih vnikov in lastne svoje domovine. Ne mislimo pa samo tiste spremembe, ki jo še dandanašnji starci očetje z zapečka pričovedujejo in tožijo, da se je nas napuh poprijet, da se mi občimo v tanka, mehka oblačila, naši očetje pa in naše matere so nosili in nosili surovo pritenjno domače preje in domačega kroja: temveč menimo le spremembo splošnega življenja vsega ljudstva.

Gospoda po gradovih, zidanih visoko po gorah in gričih in trdno na skalni postavljenih, je imela največjo oblast. Kmet ji je bil bolj hlapec kot prost človek.

Na drugem hribu, nedaleč od Kozjaka, je stal drugi grad — Šumbreg. Neka pravljica pričoveduje, da sta bila zidana, brata in da sta zidala ta dva gradova, brata in da sta zidala obenem. Ker pa sta imela oba samo eno kladivo, je moral tedaj nekaj kamenje vtikati, kadar ga je drugi

Djelo u vinogradu

Ljetos imamo zlo dažeuno poljetje an zatuó je u vinogradih use pouno plevela. Zavoj daža so tud tla postala tarda an zatuó je trjeba vinograd prekopat. Ne smijete pozabit, de je vinjika zlo hua-ležna, če se jo dobro obdjeleje an de se z dobro obdjelevo ima več, kot pa z do-datnim gnojenjem. Nikul pa ne smijete obdjelevat vinograde kadar je mokro.

Zadnje zeleno poljetno opravilo u vi-nogradu je varšičkanje zelenih mladič. Z varšičkanjem se proč odtargajo varšički mladič, ki močno senčijo vinjike. Z varšičkanjem pomagamo tud razvoj spučnijih očes, ki so važna za rodnost vinjike u prihodnjem ljetu. Ostalo listje bo imjelo tud več sonca an ajarja, kar bo dobro djelalo na povečanje aktiunosti zelenih organov. Z varšičkanjem pa smijete začet šele takrat, kar že upada živiljenjska moč vinjike. Tuó vidite po tjem, de se mladike na svoji osnovi arjava po farbajo an varšički vinjik zraunajo, kar so bili prej upognjeni. Zavoj preveč zguodnjega varšičkanja odzenejo ta zguorna očesa na mladiču, ki ponu-čajo dosti hraničnih sostanc. Par zguodnjih sortah je trjeba nardit varšičkanje malo prej. Če je bilo listje poškodovanovo od kajšne boljezni na sguodnjem kraju mladike se ne smije varšičkat.

...na vrtu

Rjedčite pregoste setve, posebno korenje an peteršil. Sadite pozno zejé an po-zne karfjole. Sejte tud endivjo za jesen. Kar je lepa ura poberite čebulo, česen an šalote. Presušite jih na soncu, očistite an spravite u suho podstrešje. Parvežite paradižnike (pomodore) an proč od-targajte zalistnike. Nad retim nastau-kom skrajšajte rastline, de boju sadovi prej sezdreli. Proč odtargajte suhe an boune liste, zdravih ne, ker s tjem kuarite an slabšate pardjelek.

Kakuó se brani živino pred muhami

Provajte tele rječi: Skuhajte orjehovega listja ali zelenih orjehovih lupin u vodi ali ažejdu. Adnó pest navadnega tobaka pa skuhajte u adnem litru vode. Na tri parti vode parlite adnó part petroleja. Parlite vodi malo neočiščene, sjeverne karbolne kislina. Adnemu litru vode pa parlite tarkaj lizola, de bo pos-tú likuid bjeu. Adnó od telih petih reči nucajte tkucole: namažite živino na narbu občutljivih krajih, na primer po ušesih, vratu, okoli oči, pod trebuhom an tkuó naprej. Muhe boju bježale proč an živina bo mjerno počivala.

Mouža brejih krau

Navadno zgubi krava mljeko dva ali tri mjesce pred storitvijo. Nekatjere krave pa mouzejo do zadnjega. Tuó ni prú, zatuó je trjeba skarjet, de se mljeko

Jurij Kozjak

(Nadljevanje s 3. strani)

na svetost duhovskega stanu, pošlje oče Petra v kloster v bližnjo Zaticino, češ da bo le preskrbljen za legak kruh, drugo se bo že samo naredilo, kar je treba menihu. Samo se le kaj slabega na-redi. Mladič je bil sicer dobre glave, bistrega razuma, pa je bil tudi v klostru samsvoj in trmoglavl; ni se hotel tega učiti, kar so mu velevali. Tudi molitev mu je bila malo povšeči, odtegoval se je menihom in vsakemu poveljivo. Precej so videli, da iž njega ne bo dobrega duhovnika. Pa opat je izprava zavoljo očeta potreval z njim, misleč, da se še popravi; ko pa je ostal zmerom tisti potuhnjeni Peter, ga pošljejo iz kloštra očetu domov.

Kaj je hotel oče z njim? Do meča ni kazal Peter nobenega veselja in tudi ni bil za to, ker mu je bil bog že od mladih kolen noge malo na vnanjo stran skri-vil, veliko glavo pa na kratek vrat in široka pleča v vzvišeno grbo postavil. Meniška kuta bi bila morda te pohaba pokrila, tako je misli oče Petrov, ali že-zeni oklep bi se ga ne bil dobro oklénil in prijet. Odloči mu torej oče izbo v zadnjem kotu gradu, kjer so bile shranjene

Z A N A Š E D E L O

ustavi. Če se mouze kravo do storitve, se ima rjes več mljeka, a par tjem tarpi sad, ki je u materinem telesu an tam bo škoda buj velika, kot tuó ki sta ušafali za mljeko. Ceglih krave zlo dobro fuotrate, jo ne smijete mousti preveč dougo. Mljeko se muora počasi ustaviti an zatuó naj se ena mouža opusti, a par usa-ki mouži naj se pomouze čisto. Kravi naj

se daje malo manj fuotra, a ne premalo. Naj se ji daje na primer manj otrobou. Tajšne krave naj se spusti večkrat na prostor, ker gibanje stor izgubit mljeko. Samo tajšne krave, ki zguodaj parpustijo naj se dougu mouzejo, predougo se-vjeda tud ne. Nekatjere krave izgubijo mljeko, če so boune an tajšnih naj se ne nuca za spodrejo.

Roparji na sadnem drevju

Roparji so tisti divji ali vodni poganki, ki poženejo iz luba ali pa iz zemlje par deblu an zlo hitro rastejo, največkrat naraunost u luft, takuo de jih že od de-leč ločimo od drugih mladič an pogankou.

S tjem, de so jim dali ime »roparji«, so tjeri stari sadjarji povjetati, de so tisti odganki na sadnem drevju škodljivi, de ropajo (kradejo) hrano ostalim mladičam an de je trjeba runati z njimi kot z roparji: iztrebiti jih.

Rjes so roparji u večini primjerou za razvoj sadnega drevja škodljivi, a usedno jih dobar sadjar ne smije kar od kraja rjezat, ampá muora prej ugotoviti, zakáti roparji na sadnem drevju poganjajo, ker šele, kar dobi odgovor na tisto upra-šanje, vje, kakuó naj z njimi postopa.

Zaki rastejo roparji na sadnem drevju?

Par precjepljenjem drevju na primer ste s tjem, de ste odstranili krono, uzeli drevesu use listje an s tjem tud možnost usvajanje hrane iz ajarja, pa tud diha-nja. Sokovi, ki jih useadno drevesne koreninice še sesajo, še pritisajo nauzgor po deblu, a drevesne korenine nujno potrebujejo hrane, ki se djela u listih.

Prehranjevanje sadnega drevja je dvojno: part hrane ušafa drevo iz zemlje s pomočjo korenin, a part iz ajarja s po-močjo zelenih listov. Pardobljeno hrano pošiljajo listi koreninam po vejah an deblu nauzdol, po dnaki poti pa korenine u zemlji ušafano hrano listom.

S precjepljenjem je ta narauni tok hrane ustavljen; raunovesje med kuantito listne an koreninske hrane je po-drto an drevo bi muoral se posušit. Za tajšen primjer pa je sadnemu drevesu dana možnost hitrih rešilnih ukrepov: iz debla, iz vej an iz korenin požene precjepljeno drevo dosti odgankou, an tuó na tajšnih mjestih, kjer ni bilo uničili, če bi mjesca avošta ne bilo u nobedni shrambi infetanega fižola.

Zatuó svetujemo usem, ki so imjeli lansko ljetu fižolarja, naj sobit spravijo fižou (lanski), u geste an močne papir-nate žakje an jih dobro zavežejo, de fižolar ne bo mogu ven. Shrambe, kjer se fižou sušu an kjer ste ga hranili pa dobro očistite, de ne bo rastresenega fižola po tleh.

Če u infetanim kraju tud en sam člo-vek ne bo pravočasno očistiu shrambo-an fižole ne spravu u papirnate žakje, an fižolar tud ljetos paršú na njive. Shrambe dižinfetirajte z ogljikovim žveplom.

tiste poganke rasti okuo debla, bi se lahko cjele drevo posušilo. Zlo dobro pa je, posebno če je precjepljeno drevo de-belo an če cepiči slabo odganja, de pusti-te parvo ljetu po cjepljenju nekaj ro-parjeju, tuó pa zatuó, de pomagajo s svojimi listi djelati potrebno listno hrano.

Ce pa se cepiči nješo ujeli, muorate pustiti na drevesu nih par narbu visoki-kih roparjev, use nižje pa sprouti rježite. Na tisto vižo se ohrani deblo močno an drevo lahko čez ljetu ali dve spet ma-lo nižje cjepite.

Uničevanje fižolarja

Lansko ljetu je fižolar nardiu veliko škode. U dostih krajih je uniču ves par-djelek, pokazu se je več ali manj skoraj posoud.

Uničevanje fižolarja, ki je u stročju an zrnju, je zlo težkuo, učash se skoraj ne more drugega nardit, kot fižou vreči u ogenj.

Ker strokounjaki učijo, de fižolar živi an se razmnožuje cjele ljetu u fižolu u shrambah, a mjesca avošta zleti na njive, kjer znese jajca na fižolovo stročje, bi tuó pomenilo, de bi fižolarja z lahkoto uničili, če bi mjesca avošta ne bilo u nobedni shrambi infetanega fižola.

Zatuó svetujemo usem, ki so imjeli lansko ljetu fižolarja, naj sobit spravijo fižou (lanski), u geste an močne papir-nate žakje an jih dobro zavežejo, de fižolar ne bo mogu ven. Shrambe, kjer se fižou sušu an kjer ste ga hranili pa dobro očistite, de ne bo rastresenega fižola po tleh.

Če u infetanim kraju tud en sam člo-vek ne bo pravočasno očistiu shrambo-an fižole ne spravu u papirnate žakje, an fižolar tud ljetos paršú na njive. Shrambe dižinfetirajte z ogljikovim žveplom.

Ali smijete dajati konjem sjerak namjesto ovsu?

Oves (vena) je sigurno narbujoši fuotar za konja, ker ima u sebi 80 gramu prebauvljivih beljakovin (albumine) an 600 gramu škrobne vrednosti (amidi). Sjerak pa ima u sebi 70 gramu prebauvljivih beljakovin an 800 gramu škrobne vrednosti. Sjerak takuo po hranični vred-

Srca, ki ima že druge pregreške na sebi, se kaj rada prime lakomnost posvetne blaga. Vse te misli in želje pa so se rodile sredi Petrovega srca; nikomur jih ni povedal, le stenam svoje izbe. Bi-le bi zakopane in svet bi ne bil nikdar znal zanje, ko bi jih ne bil Peter pozneje očitno pokazal.

Drugo poglavje.

Ti štibalarsi tatje
hujši so kakor volcje
Narodna pesem

Kakih petdeset let popred, predem se je pričela naša povest, so prišli cigani v naše kraje. Popred niso bili znani tod po Evropi in še današnji dan ne vemo gotovo, od kod so sprva prišli. Zgodopisci tedanjih časov pripovedujejo, da je tuj narod v Evropo priomal — rjave kože, neznane noše in tujega jezika. Ti čudni ljudje so se izdajali za kristjane, rekši, da prihajajo iz Egipta. Imeli so morda sprva tudi svoje kralje. Kmalu pa so se razšli v drhalih po vseh evropskih deželah, kjer so si skoraj povsod prebi-valce razdražili zavolci svojega lenega pojavljovanja in pa še bolj zavoljo tega, ker so preradi tega ali onega ogoljufali in le slabu ločili, kaj je moje, kaj tvoje.

Še nekaj o mleku

Zadnjikrat smo povjedali zaki se mljeko rado pokuar, donás pa bomo napisal o napakah mljeka, ki pridejo zavoj bo-ljezni krau.

SLANO MLJEKO je na videz normalno, le okusa je slanega. Tajšno mljeko dajejo krave, ki imajo inflamano vime ali solne na vimenu. Izvjer (uržuh) tiste boljezni je največkrat u slabu mouži, kjer ostaja mljeko u vimenu an ga kuvar. Slano mljeko ni dobro za djetel sir, ker se težkuo zasiri an povarh tega stor ser napihovat.

KRVAVO MLJEKO ima tista krava, ki ima u notranjosti ranjeno vime. Na dnu posode se usedejo karvni drobci, ki močno smardi. Tajšno mljeko ni dobro za nuc an tud ni zdravo. Ce se pojavi tista boljezen, je trjeba k'icat živino-zdraunika an kravo zdravit.

VODENO MLJEKO imajo tista krave, ki so boune na prebavilih ali drugih organih. Pojavi se tud par nekaterih kravah kadar se pojavo (čejo iti h juncu). Dostikrat pa je tud uržuh vodenemu mljeku slab, voden an marzu fuotar.

SJERASTO MLJEKO imajo krave z inflamanim vimenom ali pa tudi par usakem neredu u organizmu. Tisto mljeko se useri sobit po mouži ali pa med kuhanjem, čeglih je sladkuo. Uržuh sje-

rastega mljeka so dostikrat tud bakterije, ki se razvijajo u umazanih an gor-kih shrambah.

Tud slab fuotar parnaša dosti napak mljeku an tuó so tele:

GRENKO MLJEKO ima tista krava, ki jo fuotrate s fuotrom, ki ima u sebi rman, pelin, lugine an druge grenke rastline. Tud star an mufov fuotar da-grenko mljeko. Maslo iz tajšnega mljeka je glich takuo grenko.

SMARDLJIVO MLJEKO imajo tista krave, ki jih fuotrajo s pokuarjeno en-silažo ali če je biu hljev preveč dižinetan s smardljivimi kemikalijami kot na primer petrolej an katran. Smardljivo mljeko storijo prit tud neprijetni duhovi, ki se jih mljeko nauzame med moužo, kot na primer duh po hljevu, mufo ali u slabu shrambi, kjer je kistro zej-gnu krompir itd.

STRUPENO MLJEKO storijo nardit strupene trave u fuotru (podlesek) an strupi, ki jih je krava pojedla u zdra-vilih.

Škodljivi mikroorganizmi storijo nar-dit ardeče, plave, rančido an vlačljivo mljeko.

ARDEČE MLJEKO storijo prit bakte-rije, ki pridejo u vime ali tud u mljeko iz ajarja an vode. Ardeče mljeko dajejo krave tud kar pasejo, če snjedo ardečo bjetu' ali kajšne druge še ne znane trave.

PLAVO MLJEKO pride, če dougo sto-ji u zapartih prostorih. Maslo iz tajšnega mljeka ima slab okus.

RANČIDO MLJEKO storijo nardit bakterije, ki cieplo mlječno maščobo. Razvijajo se u slabih shrambah.

VLAČLJIVO MLJEKO storijo nardit bacili, ki spravijo mlječni cuker do vre-nja. Bacili se razvijajo u smardljivih hljevih, od koder pridejo u vime an kua-rijo mljeko. Tajšno mljeko se vleče kot nit, ima slab duh an okus an ni za nuc.

Mlječne napake se odstranijo z zdrav-lyenjem živine, dobrim fuotrom, s čistoco hljeva, mljekarne, posode an z dižin-terijanjem.

Za naše gospodinje

JAJCA OSTANEJO VEC CASA FRIŠNA, če zavijete usakega nosebej u žornalou papir an uložite u žaganje. Dougo se shranjuje tud, če jih namažejo z oljem.

MESO STARÉ KOKOSI rata mehkuo, če jo pofrejate od zunaj an znotraj s cu-kerjem. Pustite jo nekaj časa ležati, po-tle operete, nasolite an spečete.

DE SE NE BOSTE SOUZILI, kar rje-žite čebulo, jo narježite na kose u marzli vodi, potem jo lahko na drobno zrježete, ne da bi vam stopile souze u oči.

ČE STE PREVEČ OSOLILI JED na-ježite nekaj koščkov surovega krompirja an ga varžite u lonac. Krompir pote-gne sou nase.

POSNETO MLJEKO SPOZNATE, če pomečite vanj konec pletilke (igla za plasti). Če je mljeko posneto, se bo kar pocedilo, če je mastno, se bo ustavilo na koncu pletilke an kapalo po kapljicah.

Bilo je poletnega večera. Sonce je bi-o komaj še za dve pedi visoko. Pod gradom Kozjakom v grmiču si je bila postavila ciganska drhal štore. Umazane rjuhe so bile pretegnjene po zakajenih slemenih, napravljenih iz palic. Pod štorem so kurili ogenj. Velik kotel je visel nad plamenom in mlad kuštrav cigan je me-šal po njem z leseno kuhalnicu. Na raz-nju je obračala na pol osmojeno četr't ukradenega kozla majhna ciganka črnih velikih oči, večidel so bili šli ciganje po bernjavi in goljufiji v bližnjo vas; le malo jih je bilo v šotoru. Vračali pa so se zmerom bolj z nabranim brašnom: s sianino, maslom in drugo ropotijo.

Glavar tega krdela, veik, suh cigan s svetlimi o